

**ROZDÍL 1.
EKONOMIKA TA MENEDŽMENT**

**1.FEJEZET.
GAZDÁLKODÁS ÉS MENEDZSMENT**

**CHAPTER 1.
ECONOMICS AND MANAGEMENT**

DOI: 10.58423/2786-6742/2024-6-13-21
ETO 339.5

Róbert BACSÓ

DsC., prof., Számvitel és Auditálás Tanszék vezetője
II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Ukrajna
ORCID ID: 0000-0002-5957-7571
Scopus Author ID: 57006730200

**UKRAJNA ÉS MAGYARORSZÁG KÜLKERESKEDELMI KAPCSOLATAI
HÁBORÚ IDEJÉN**

***Анотація.** Стаття присвячена дослідженню актуальної ситуації торгово-економічних відносин між Україною та Угорщиною в контексті викликів, пов'язаних з війною. В статті представлено сучасній тенденції розвитку українсько-угорських торговельно-економічних відносин стосовно чого виділено наступні задачі дослідницької роботи: оцінити стан динаміки ключових показників зовнішньоторговельних відносин у 2022-2023 роках та 1 кварталі 2024 року; виокремити основні групи товарної продукції, що лягає в основу двосторонньої торгівлі між країнами; систематизувати фактори гальмування торговельних відносин, а також надати конструктивні пропозиції та рекомендації стосовно посилення двосторонньої торговельно-економічної співпраці. Дослідження базується на аналітичному, інституційному, системному, графічному та статистичному аналізі даних та процесів з проблематики, що досліджується. У статті констатовано, що після початку повномасштабної російської військової агресії аж до середини 2023 року Угорщина стала великим і географічно тісним ринком збуту української сільськогосподарської продукції, транзитною країною для експорту та постачальником енергоресурсів, які стали критично важливими для української економіки. Україна посідає чільне місце та вважається найважливішим торговельним партнером Угорщини, оскільки за обсягом експорту у 2023 році Україна була 4-ою за значенням торговим партнером Угорщини поза ЄС, що була випереджена у списку лише США, Великобританією та Сербією. Сформульовано напрями, які могли б сприяти розвитку українсько-угорських торговельних відносин: можливість будівництва Об'їзної дороги навколо міста Берегове за рахунок фінансової підтримки уряду Угорщини; перенаправити вантажопотік у напрямку прикордонних переходів «Тиса» та «Астей», що зменшить черги на кордонах; з'єднання угорської траси М3 з міжнародною трасою «Чоп-Київ» та сприятиме виведенню внутрішнього транспортного потоку в міжнародний коридор до Трієста; провести реконструкцію мосту через Тису з метою збільшення пропускної спроможності перетину кордону, а також відкрити нові пункти пропуску на кордоні між Україною та Угорщиною (наприклад, Велика Паладь -*

Надъгодш) та перевести існуючі на цілодобовий режим роботи; збільшення залізничного сполучення сільгосппродукції через Угорщину в напрямку Трієст або Констанца з метою розвантаження існуючих товарних складів та приймання нового врожаю 2024 року. Констатується, що позитивних структурних змін у торгових відносинах між країнами слід очікувати після закінчення військових дій на території України.

Ключові слова: експорт, імпорт, Європейський Союз, обмеження, аграрна продукція, торгівля.

JEL Classification: F10, F15, F17

Absztrakt. A cikk célja bemutatni a magyar-ukrán gazdasági kapcsolatok jelenlegi állapotát a háború fényében. Ennek megfelelően a következő feladatok lettek megfogalmazva: bemutatni a magyar-ukrán külkereskedelmi forgalom alakulását 2022-2023 között, valamint 2024. első negyedévében lévő változásokat; kiemelni a legfontosabb árucsoportokat, melyekre épül a meglévő ukrán-magyar kereskedelem; bemutatni azokat az okokat, melyek hátráltatták a kereskedelem bővülését valamint ajánlásokat tenni a kétoldali gazdasági kapcsolatok növelésére. A kutatás a vizsgált kérdésekből származó adatok és folyamatok analitikai, intézményi, rendszerszintű, grafikus és statisztikai elemzésén alapul.

Az orosz katonai agresszió kezdete után 2023 közepéig Magyarország az ukrán mezőgazdasági termékek nagy és területileg szoros piacává, az export tranzitországává, valamint az Ukrajna számára kritikus fontosságúvá vált energiaforrások szállítójává vált. Ukrajna előkelő helyet foglal és Magyarország legfontosabb kereskedelmi partnerének számít, hisz 2023-ban az export tekintetében Ukrajna Magyarország 4. legfontosabb EU-n kívüli kereskedelmi partnere volt, kizárólag az USA, az Egyesült Királyság és Szerbia előzte meg a listán. Megfogalmazásra kerültek azok az irányok, melyek előmozdíthatják az ukrán-magyar kereskedelmi kapcsolatok növekedését: Beregszász várost elkerülő út építésének lehetősége a Magyar Kormány pénzügyi támogatásának terhére; a „Tisza” és „Asztély” határátkelő irányába átírányítani a teherforgalmat, ami csökkenti a sorban állást; az M3-as magyar autópálya összekötése a „Csap-Kijev” nemzetközi autópályával, ami segít a belföldi forgalmat bevinni a Triesztbe vezető nemzetközi közlekedési folyosóba; elvégezni a Tisza-híd rekonstrukcióját a határátkelőhely áteresztőképességének növelése érdekében, valamint új ellenőrző pontokat nyitni Ukrajna és Magyarország határán (pl. Nagypalád-Nagyhódos) valamint a meglévőket 24 órás üzemre váltani; a mezőgazdasági termékek vasúti forgalmának fokozása Magyarországon keresztül Trieszt vagy Constanta irányába a meglévő termékraktárak kirakodása és a 2024-es új termés átvétele céljából. A kereskedelmi kapcsolatok pozitív irányú változására a háború befejeztével lehet csak számítani.

Kulcsszavak: export, import, Európai Unió, korlátozás, mezőgazdasági termékek, kereskedelem.

Annotation. The article is dedicated to the study of the current situation of trade and economic relations between Ukraine and Hungary in the context of the challenges associated with the war. The article presents modern trends in the development of Ukrainian-Hungarian trade and economic relations, identifying the following research tasks: to assess the state of dynamics of key indicators of foreign trade relations in 2022-2023 and the first quarter of 2024; to highlight the main groups of commodity products that form the basis of bilateral trade between the countries; to systematize the factors hindering trade relations, and to provide constructive proposals and recommendations for enhancing bilateral trade and economic cooperation. The research is based on analytical, institutional, systemic, graphical, and statistical analysis of data and processes related to the investigated issues. The article states that after the onset of the full-scale Russian military aggression up to mid-2023, Hungary became a major and geographically close market for Ukrainian agricultural products, a transit country for exports, and a supplier of energy resources that became critically important for the Ukrainian economy. Ukraine holds a prominent place and is considered Hungary's most important trading partner, as in 2023, Ukraine was the 4th largest trading partner of Hungary outside the EU, surpassed only by the USA, the UK, and Serbia. The article formulates directions that could promote the development of Ukrainian-Hungarian trade relations: the possibility of constructing a bypass road around the city of

Berehove with financial support from the Hungarian government; redirecting cargo flow towards the "Tysa" and "Astey" border crossings to reduce border queues; connecting the Hungarian M3 highway with the international "Chop-Kyiv" highway to facilitate the transition of internal transport flow into the international corridor to Trieste; reconstructing the bridge over the Tysa to increase the capacity of border crossings, and opening new border checkpoints between Ukraine and Hungary (e.g., Velyka Palad - Nagyhodos) and converting existing ones to round-the-clock operation; increasing rail connections for agricultural products through Hungary towards Trieste or Constanța to alleviate existing goods warehouses and accommodate the new harvest of 2024. It is noted that positive structural changes in trade relations between the countries should be expected after the end of military actions in Ukraine.

Key words: export, import, European Union, restrictions, agricultural products, trade.

Probléma felvetése. A társadalom gazdasági fejlődésének modern szakaszára jellemző az országok széles körű bevonása a nemzetközi gazdasági kapcsolatokba. Ez annak köszönhető, hogy a legújabb gyártás kínálata túlnőtt a hazai határokon. Nemcsak az árukat és szolgáltatásokat mozgatják nemzetközi szinten, hanem a termelési tényezőket is, különösen a tőkét és a munkát. A hagyományosan nemzeti termelés normál fenntartásához és fejlesztéséhez, a más államokkal való interakcióhoz elsősorban a nemzetközi munkamegosztásban és cserében való részvétel válik. napról napra növekszik a nemzetközi termelés, ezen belül a teljes gazdasági élet nemzetközivé válása, amely a világgazdaság egészének kialakulásának alapja. Jelenleg az ukrain gazdasági egységeknek egyedülálló lehetőségük van a nemzetközi gazdasági együttműködésben való aktív részvételre. A kereskedelem különleges és meghatározó helyet foglal el a nemzetgazdaság szerkezetében és a nemzetközi gazdasági kapcsolatok rendszerében. Ezért fontos az ukrán-magyar kereskedelmi és gazdasági kapcsolatok jelenlegi helyzetét Oroszország Ukrajna elleni katonai agressziójának szemüvegén keresztül értékelni.

A legújabb kutatások és publikációk elemzése. A legutóbbi időben a kutatók kevés figyelmet fordítanak az ukrán-magyar gazdasági kapcsolatok elemzésére és értékelésére, melynek egyik oka a két ország kereskedelmének viszonylag kicsi volumene, valamint az utóbbi időben tapasztalható diplomáciai elhidegülés. Ettől függetlenül ebben a témában meghatározó szerepet játszanak Fejes Norbert [1], Pataki Gábor [4], Szigethy-Ambrus Nikoletta [5], Akermann Sándor [7], Linc Annamária [3] és mások kutatásai. Bár ezek a kutatások az ukrán-magyar gazdasági együttműködés több irányára is reflektálnak, de nem térnek ki az aktuális kereskedelmi viszonyok értékelésére a fejlődést gátló problémák rendszerezésére és megoldási irányának a feltérképezésére.

A cikk céljának megfogalmazása. A cikk célja bemutatni a magyar-ukrán gazdasági kapcsolatok jelenlegi állapotát a háború fényében. A kutatás tárgya – az ukrán-magyar kereskedelmi kapcsolatok alakulása. A cél elérése érdekében a következő feladatok lettek megfogalmazva: bemutatni a magyar-ukrán külkereskedelmi forgalom alakulását 2022-2023 között, valamint 2024. első negyedében lévő változásokat; kiemelni a legfontosabb árucsoportokat, melyekre épül a meglévő ukrán-magyar

kereskedelem; bemutatni azokat az okokat, melyek hátráltatták a kereskedelem bővülését valamint ajánlásokat tenni a kétoldali gazdasági kapcsolatok növelésére.

A tanulmány fő anyagának bemutatása. Az orosz katonai agresszió kezdete után Magyarország az ukrán mezőgazdasági termékek nagy és területileg szoros piacává (2023 közepéig), az export tranzitországává, valamint az Ukrajna számára kritikus fontosságúvá vált energiaforrások szállítójává vált. Feltehetően a jelenlegi helyzetben az együttműködés gazdasági tényezője erősebb lett a politikainál.

Az országok közötti külkereskedelmi statisztikák többirányú trendeket mutatnak: 2022-ben az ukrán export pénzben kifejezve 40%-kal nőtt éves szinten 2,3 milliárd dollárra, de már 2023-ban éves szinten 48%-kal esett vissza 1,2 milliárd dollárra. Ennek oka, hogy az Európai Bizottság betiltotta az ukrán mezőgazdasági termékek importját (2023 májusától szeptemberig) öt szomszédos országba, köztük Magyarországra. Magyarország tavaly szeptemberben más országokkal együtt egyoldalú tilalmat vezetett be, sőt az abban szereplő mezőgazdasági termékek listáját is bővítette.

2023-ban az ukrán export legnagyobb tételei az elektronikus fűtőberendezések (252 millió dollár), a kukorica (174 millió dollár), napraforgómag (67 millió dollár), a vezetékek és kábelek (63 millió dollár), a telefonok (59 millió dollár) és a faipari termékek (41 millió dollár) voltak. Különböző ipari alapanyagok, mezőgazdasági termékek és élelmiszerek, valamint fogyasztási cikkek kisebb kiszállításai is történtek [9].

A magyarországi termékimport pénzben kifejezve 2022-ben 47%-kal esett vissza az előző év azonos időszakához képest (1,3 milliárd dollár), de a következő évben 27%-kal növekedett (1,6 milliárd dollár). Magyarországról importált legnagyobb tételek a gáz (264 millió dollár), az autók (170 millió dollár), a kőolajtermékek (166 millió dollár), a vezetékek és a kábelek (148 millió dollár), a gyógyszerek (53 millió dollár) és az állati takarmányok (42 millió dollár). A magyarországi gáz- és olajtermék-ellátás Ukrajna számára rendkívül fontos, különösen az üzemanyag-ellátás és az energiarendszer biztonságos üzemeltetése szempontjából, különösen az energetikai infrastruktúrát ért orosz támadások háttérében. Ukrajna mezőgazdasági termékeket, élelmiszereket, műanyag termékeket, különféle ipari alapanyagokat és fogyasztási cikkeket is importált.

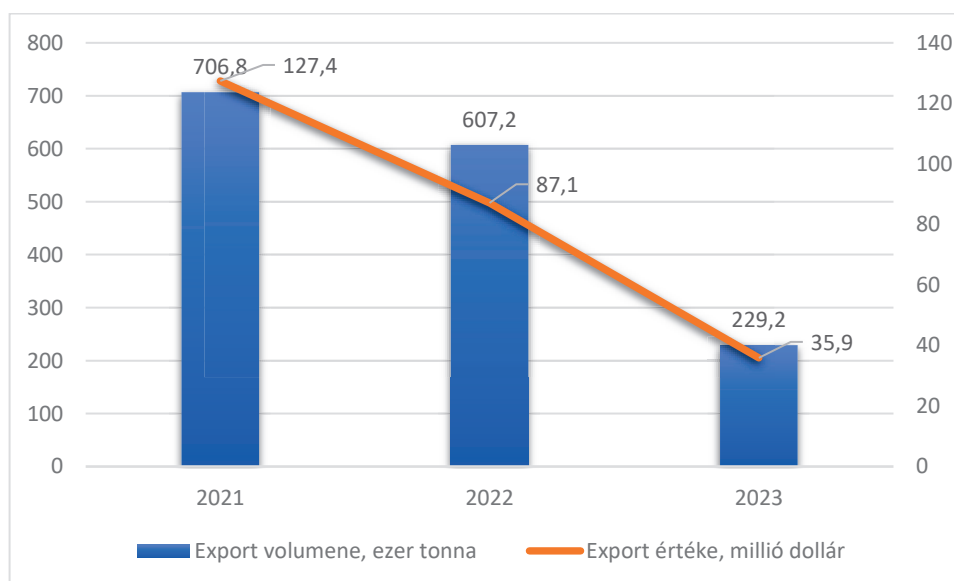
2023-ban az ukrán export természetes volumenben 2,7-szer haladta meg a Magyarországról érkező behozatalt, de pénzben kifejezve 21%-kal volt alacsonyabb. Ez az arány azt mutatja, hogy Ukrajna szállítja a nyersanyagok jelentős részét, és magasabb hozzáadott értékű termékeket importál [9].

Sokkal jobban néz ki a helyzet a logisztikai korlátozásokkal Magyarország részéről, mint például Lengyelországgal. Magyar gazdák és szállítványozók tüntettek a határon, de nem akadályozták a kamionforgalmat. Ezzel részben enyhült az általános helyzet: a lengyel határszakasz blokádjának körülményei között ukrán kivitelű és importú teherautók haladtak át Magyarország, Románia és Szlovákia területén.

A kapacitásvesztés és a hazai termelés csökkenése miatt az ukrán bányászati és kohászati termékek ebbe az országba irányuló exportjának volumene 2023-ban 2021-hez képest 68%-kal 229 000 tonnára, pénzben kifejezve 72%-kal 36 millió dollárra csökkent (1. ábra).

A bányászati és kohászati komplexum legnagyobb ukrán exportterméke, a vasérc uralja a magyarországi szállítások szerkezetét. Az ukrán export azonban csökken az országban tapasztalható kereslet csökkenése miatt. A vasfémek kivitele Ukrajnából Magyarországra tavaly 206 ezer tonnára esett vissza a háború előtti 2021-es 657 ezer tonnáról. Ugyanebben az időszakban az exportbevétel 79 millió dollárra csökkent 18 milliőról.

Az ukrán vasérc kivitelének kilátásai a magyarországi kohászati kapacitások terheltségi szintjétől függenek. A magyarországi acéltermelés jelentős növelésére és az ukrán acélfelhasználás növekedésére van lehetőség, de a kedvező forgatókönyv valószínűsége nem túl nagy.

1. ábra. Az ukrán kohászati áruk exportja Magyarországra 2021-2023 között [9]

Az ukrainai fémtermékek magyar piacra irányuló exportjának kiemelt pozíciói a melegen hengerelt lapos termékek és acél félkész termékek. A háború alatt a gördülőállomány szállítása gyakorlatilag leállt (a saját termelés csökkenése miatt), a félkész termékek viszont növekedtek. Vannak acélhuzal- és csőszállítások is, amelyek mind az ukrán termelés színvonala, mind a magyar piac mérete szempontjából jelentéktelennek tűnnek.

Rendkívül bizonytalanok az ukrán fémtermékek kilátásai a magyar piacon. Magyarországon meglehetősen alacsony a fémfelhasználás (2022-ben 2,6 millió tonna volt), az ukrán gyártók jelenleg még a hazai kész hengerelt termékek iránti igényt sem tudják kielégíteni. Ezért kétséges, hogy Magyarország belátható időn belül az ukrán fémtermékek jelentős exportpiacává válik.

A magyar kohászat piaca jelentős pangásban van. A Worldsteel szerint 2022-ben az ország acéltermelése 22%-kal esett vissza az előző évhez képest, 857 ezer tonnára, 2023-ban további 44,3%-kal 477 ezer tonnára.

A magyar acélipar problémái az ország legnagyobb ipari vállalkozása, a Dunaferr körül kialakult helyzethez kapcsolódnak. A Metinwest cég a hatékony gazdálkodás hiányával, a működő tőke és a beruházások hiányával szembesült. Ez időszakos leállást eredményezett, amely felszámolási eljárás megindításához és a Dunaferr megvásárlására irányuló pályázat kiírásához vezetett. A 2023. júliusi végső licit eredménye szerint, amelyen mindössze két résztvevő vett részt, a brit Liberty Steel nyert, 55 millió eurót felajánlva [9].

Az ukrán "Metinwest" is jelentkezett a versenyre, de nem nyert. A Magyar Kormány 2023 telén a Dunaferrt a Liberty Steelnek adta el. A pályázat kiírása és a kezességvállalási díj meghatározása után a Dunaferr várható értékének 200 millió eurónak kellett volna lennie.

Az új tulajdonos nem tudta gyorsan helyreállítani az acélgár munkáját. 2023 augusztusában-szeptemberében a Liberty Steel leállította az egyetlen nagyolvasztót és hengerosorokat a Dunaferrnél. Ezt a magas előállítási költségek, a késztermékek alacsony ára és a fődémek hiánya magyarázta. Az üzem összesen évi kétmillió tonna hengerelt acélgyártási kapacitással rendelkezik.

Az általános visszaesés az ország acélexportját is érinti. A 2021-es, a háború előtti időszakhoz képest, 2023-ban több mint 80%-kal csökkent a magyar bányászati és kohászati termékek exportja Ukrajnába - 23,6 ezer tonnáról 4,1 ezer tonnára, az exportbevétel ugyanebben az időszakban 4,3 millió dollárra csökkent.

A magyar export legjelentősebb tételei a kokszt és a bevonatos hengerelt termékek. A háború előtti 13,2 ezer tonnáról, illetve 9,4 ezer tonnáról 2023-ban kétezer tonna alá csökkent a készletük. A kiszállítások nagyságából adódóan a magyar fémtermékek jelentősége az ukrán piac számára jelenleg minimális, bár a Dunaferr stabilabb működése esetén a háború utáni országújjáépítéskor növekedhet.

Bár a Dunaferr még ebben az évben hengerművek és horganyzó sor gyártását indította be, a vállalkozás általános kilátásai homályosnak tűnnek. A Liberty Steel nagyon közepszerű tulajdonosnak tekinthető, az európai acélpiacon pedig az elmúlt években „remegett” a késztermékek alacsony kereslete és árai, valamint az energiahordozók magas ára miatt.

Fontos kiemelni, hogy a Magyarországi adatok alapján Ukrajna kereskedelmi szempontból a 4. legfontosabb EU-n kívüli ország, melyet az aktuális statisztikai adatok is alátámasztják (1. táblázat).

2024 első negyedében, az előző év azonos időszakához képest, a magyar ukrán kereskedelmi áruforgalom dollárban kifejezett értéke 40,8 %-ot esett vissza. A vizsgált időszakban – a bázis időszakhoz képest – az import értékének volumene nagyobb értékben csökkent, mint az export értékének volumene. 2024 első negyedében az éves adatoknál megfigyeltekhez hasonlóan Magyarország kereskedelmi többlettel zárta az időszakot. Összeségében 2024 első negyedéves adatok alapján a 2023/2022 éves adatok elemzése során tapasztalt pozitív adatokhoz, változásokhoz képest szerényebb eredményeket mutatnak.

1. táblázat

**Magyarország-Ukrajna kereskedelmének alakulása 2022-2024. között
(milliárd dollár)***

N ^o	Mutató	Import	Export	Áruforgalom	Külkereskedelmi egyenleg
1	2022	2,6	2,4	5	-0,2
2	2023	1,4	2,8	4,2	1,4
3	Változás (%)	-46,2	16,7	-16,0	
4	2023 I. negyedéve	0,6	0,7	1,3	0,1
5	2024 I. negyedéve	0,2	0,5	0,7	0,3
6	Változás (%)	-66,7	-28,6	-46,2	200,0

* saját szerkesztés a KSH [2] adatai alapján.

2024 első három hónapjában Magyarország 3 legfontosabb exportterméke: villamos gép, készülék és műszer, illetve ezek villamos alkatrésze (a magyar teljes exporton belül 17%), gyógyszer és gyógyszerészeti termék (14,2%), kőolaj, kőolajtermék és hasonló anyag (12,3%). Ebben az időszakban Magyarország 3 legfontosabb import terméke: villamos gép, készülék és műszer, ezek villamos alkatrésze (teljes magyarországi importon belül 34,9%), állati takarmány, gabona nélkül (8,8%), cukor, cukorkészítmény és méz (7,6%).

2024 első három hónapjában [2] az előző év azonos időszakához képest a „villamos gép, készülék és műszer, ezek villamos alkatrészek” kategória exportja 36,4%-kal, míg a „természetes és mesterséges gáz” termékkategória kivitele 85,3%-kal eset vissza. Ez utóbbi termékkategória ezzel a legfőbb magyar exporttermékek listáján első helyről hatodik helyre esett vissza.

A vizsgált időszak 2023 első negyedévéhez viszonyítva a gyógyszer, gyógyszerészeti termék kategória exportja 28,2%-kal emelkedett (ezzel legfőbb magyar exporttermékek listáján harmadig helyről javítva második helyen zárva), míg „kőolaj, kőolajtermék és hasonló anyag” kategória kivitele 13,1%-kal nőtt.

Ukrajna előkelő helyet foglal és Magyarország legfontosabb kereskedelmi partnerének számít, hisz 2023-ban az export tekintetében Ukrajna Magyarország 4. legfontosabb EU-n kívüli kereskedelmi partnere volt, kizárólag az USA, az Egyesült Királyság és Szerbia előzte meg a listán. A háború okozta kezdeti gazdasági sokkot követően 2023-ban az előző éves adatokhoz viszonyítva az Ukrajnában irányuló export értéke 19,2%-os növekedést követően 2,8 milliárd dollárra emelkedett. 2023-ban az előző éves adatokhoz képest az Ukrajnából származó import értéke 47%-ot eset vissza. Az export növekedésének és az import jelentős visszaesésének köszönhetően 2023-ban Magyarország külkereskedelmi egyenlege jelentős, 1,4 milliárdos szufficittel zárta az évet, vagyis a 2019-2023 közötti számadatokat vizsgálva rekordnagysággal zárta.

A Magyarország és Ukrajna közötti gazdasági együttműködés fejlesztési irányai a következők:

1. Beregszászt elkerülő út építésének lehetősége a Magyar Kormány 50 millió eurós pénzügyi támogatásának terhére, 25 éves időtartamra, évi 3%-os kedvezményes hitelkammattal. A projekt megvalósítása lehetővé teszi:

a) a „Tisza” határátkelő (Csop-Záhony) és az „Asztély” ellenőrzőpont (Asztély-Beregsurány) irányába átirányítani a teherforgalmat, ami csökkenti a sorban állást a határátkelőkön;

b) az M3-as magyar autópálya összekötése a „Csap-Kijev” nemzetközi autópályával, és a belföldi forgalom bevonása a Trieszthez (Olaszország) vezető nemzetközi közlekedési folyosóba.

2. Elvégezni a Tisza ellenőrző híd rekonstrukcióját az átkelőhely áteresztőképességének növelése érdekében, valamint új ellenőrző pontok megnyitása Ukrajna és Magyarország határán a meglévők 24 órás üzemre való átalakításával.

3. Jelenleg Ukrajna számára lehetőség nyílik a határon átnyúló együttműködés nemzetközi programjaiban való részvételre kedvező feltételekkel, a potenciálisan lehetséges összeg 10-15%-os önrészenek előteremtésével együtt.

4. A mezőgazdasági termékek vasúti forgalmának fokozása Magyarországon keresztül Trieszt vagy Constanta irányába a meglévő termékraktárak kirakodása és a 2024-es új termés átvétele céljából.

A bővítésre lehetőség és szükség is van, az ukrán infrastrukturális tárca szerint az Ukrajnából érkező áruforgalom mindössze 10 százaléka halad át Magyarországon az elégtelen áteresztőképesség miatt.

Következtetések és további kutatások kilátásai. A magyar-ukrán külkereskedelmi kapcsolatok jelenlegi állapota a háborús helyzetre való tekintettel nagyon kis volumenűnek mondható, de még így is Ukrajna Magyarország 4. legfontosabb EU-n kívüli kereskedelmi partnere, ami közeljövőben erősödni fog, melynek előfeltétele a háború befejezése és a béke Ukrajna területén. Az export és import alakulása különböző trendeket mutatott a cikkben vizsgált időszakban, amelyeket részben az Európai Bizottság és Magyarország egyoldalú korlátozásai is befolyásoltak.

A két ország közötti kereskedelmi kapcsolatok szorosabbra fűzésére több javaslat merült fel, amelyek közül kiemelkedik a határátkelőhelyek fejlesztése és az infrastrukturális beruházások, mint például a Beregszász várost elkerülő út építése, a Tisza-híd rekonstrukciója, valamint új ellenőrző pontok nyitása és a meglévők 24 órás üzemre állítása. Ezek az intézkedések elősegíthetik a kétoldalú kereskedelmi forgalom zökkenőmentes lebonyolítását, csökkenthetik a határátkelőhelyeken kialakuló sorokat és növelhetik a szállítási kapacitásokat. Fontos, hogy rendeződjön a két ország közötti politikákai viszony is, aminek fontos gazdasági, kereskedelmi hozadéka lehetnek mindkét fél részére.

A további kutatások Kárpátalja szerepére kell, hogy irányuljon a kétoldalú kapcsolatok elősegítése érdekében. E megállapítás mögött földrajzi, történelmi és etnicitásbeli (kárpátaljai magyarság) megjelenő ok-okozati összefüggés van, ezért ennek lehetőségét múltbeli statisztikák elemzésével, valamint jövőbeli tendenciák vizsgálatával lehet alátámasztani egy folytatódó kutatás keretében.

Felhasznált források listája

1. Fejes Norbert (2023). A magyarországi és az EU-s fejlesztési források szerepe Kárpátalja megyehatárokön átnyúló fejlesztéspolitikai kapcsolataiban: disszertáció. Budapest Corvinus Egyetem. 252 o. URL: https://phd.lib.uni-corvinus.hu/1351/1/Fejes_Norbert_dhu.pdf (дата звернення: 15.02.2024)
2. Központi Statisztikai Hivatal (2024). URL: https://www.ksh.hu/stadat_files/kkr/hu/kkr0016.html
3. Linc Annamária (2023). Az ukrán-magyar határon átnyúló együttműködés változása a hétköznapokban a kétoldalú kapcsolatok tükrében. *Földrajzi Közlemények*. 2022. 146. №2. pp. 115–126. URL: <https://doi.org/10.32643/fk.146.2.2>
4. Pataki Gábor (2022). Az Európai Unió és egyéb regionális fejlesztési források lehetőségei Kárpátalja fejlesztésének vonatkozásában. *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics*. №2 pp. 97-108. URL: <https://doi.org/10.58423/2786-6742/2022-2-97-108>
5. Szigethy-Ambrus Nikoletta (2023). Az ukrán-magyar külkapcsolatok alakulása 1990 óta – gazdaság, diplomácia, kétoldalú együttműködések. URL: <https://www.oeconomus.hu/irasok/az-ukran-magyar-kulkapcsolatok-alakulasa-1990-ota-gazdasag-diplomacia-ketoldalugyuttmukodesek/>
6. Trading Economics – Ukraine Indicators: URL: <https://tradingeconomics.com/ukraine/indicators>
7. Шандор Акерман, Єгор Киян (2020). Українсько-угорські спільні економічні інтереси та можливості. URL: https://icps.com.ua/assets/uploads/images/files/ua_h_a4_print.pdf (дата звернення: 15.02.2024)
8. Торговельно-економічне співробітництво між Україною та Угорщиною (2023). Посольство України в Угорщині. URL: <https://hungary.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/271-torgovelyno-jekonomichne-spivrobitnictvo-mizh-ukrajinoju-ta-ugorshhinoju> (дата звернення: 25.02.2024)
9. Юрій Григоренко. Україна – Угорщина: економіка пріоритетніша за політику (2024). GMK Center. URL: <https://gmk.center/ua/posts/ukraina-uhorshchyna-ekonomika-priorytetnisha-zapolityku/> (дата звернення: 14.03.2024)